ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЩО ЗДІЙСНЮЮТЬ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ

ХОРОБРИХ Павло Миколайович - здобувач Науково-дослідного інституту публічного права

https://orcid.org/0009-0000-0879-4122

УДК: 342.9: 347.700

DOI 10.32782/EP.2023.3.39

У статті зазначено, що контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють пасажирські перевезення автомобільним транспортом, є багатогранною та складною системою, яка включає численні аспекти - від технічних вимог до транспортних засобів до соціальних і екологічних стандартів. Розвиток цієї системи, впровадження нових технологій і посилення міжнародної співпраці дозволять підвищити якість транспортних послуг, забезпечити безпеку пасажирів та створити стійку й конкурентоспроможну транспортну систему в Україні.

Акцентовано увагу на тому, що, окрім традиційних методів контролю, важливу роль у підвищенні його ефективності відіграє впровадження новітніх технологій. Використання автоматизованих систем моніторингу, GPS, телеметрії та цифрових платформ у ході контролю технічного стану транспортних засобів значно підвищує рівень прозорості та швидкості реагування на можливі порушення. Сучасні технології дозволяють не лише здійснювати контроль у реальному часі, але й запобігати можливим проблемам, забезпечуючи оперативне втручання.

Зазначено, що особливу роль у підвищенні якості перевезень відіграють превентивні заходи, зокрема навчання водіїв, регулярні тренінги щодо дотримання безпеки на дорогах і етичних стандартів спілкування з пасажирами. Це не лише покращує технічну сторону питання, але й підвищує культуру обслуговування пасажирів. Крім того, не менш важливий зворотний зв'язок від пасажирів, у тому числі з використанням системи скарг і пропозицій, що сприяє оперативному виявленню проблемних аспектів і підвищенню якості послуг.

Встановлено, що оновлення нормативної бази є важливим елементом ефективної системи контролю. Технологічний розвиток та поява нових форм пасажирських перевезень (каршеринг, цифрові платформи) вимагають регулярного перегляду чинних нормативно-правових актів і адаптації їх до нових умов ринку. Це дозволяє забезпечити актуальність контролю і зберегти баланс між забезпеченням безпеки та розвитком нових технологій у транспортній галузі.

Ключові слова: актуальні особливості, контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, перевезення пасажирів автомобільним транспортом, адміністративно-правове забезпечення.

Постановка проблеми

Перевезення пасажирів автомобільним транспортом тісно пов'язане з безпекою як самих пасажирів, так й інших учасників дорожнього руху. Контроль за діяльністю перевізників забезпечує дотримання стандартів безпеки, які є обов'язковими, що робить цю сферу надзвичайно важливою. Дослідження адміністративно-правового виміру даного питання дозволяє вивчити ефективність існуючих механізмів контролю, знайти прогалини та запропонувати напрями вдосконалення, які сприятимуть підвищенню рівня безпеки.

Крім того, контроль за діяльністю суб'єктів господарювання в цій сфері спря-

мований на забезпечення захисту прав пасажирів як споживачів транспортних послуг. Це включає дотримання умов договорів перевезення, надання якісних послуг, а також забезпечення прав на відшкодування в разі порушення зобов'язань перевізником.

Ще одним важливим аспектом є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами. Україна як складова європейського простору прагне до гармонізації законодавчих норм з європейськими стандартами, що стосується й сфери пасажирських перевезень автомобільним транспортом. Вивчення правових аспектів контролю в цій сфері є важливим для забезпечення відповідності національного законодавства міжнародним стандартам та інтеграції в європейський економічний простір, що відкриває нові можливості для українських перевізників.

Контроль за діяльністю суб'єктів, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом, також має значний економічний вплив. Ринок пасажирських перевезень є важливою складовою економіки, і встановлення ефективного механізму контролю сприяє створенню конкурентних умов, запобігає монополізації ринку та забезпечує рівні можливості для суб'єктів господарювання. Дослідження в даній сфері дозволяють виявити, яким чином контроль впливає на економічну стабільність та розвиток ринку перевезень, що є важливим для підтримки здорової економіки [1, с. 218].

Стан дослідження теми

У вітчизняній науковій думці окремим проблемним аспектам адміністративно-правових засад організації контролю у діяльності різних суб'єктів публічного адміністрування присвячували свої дослідження О. М. Бандурка, К. Л. Бугайчук, С. І. Виговський, В. М. Гаращук, О. Ю. Дубинський, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, В. В. Латишева, К. Б. Левченко, О. А. Моргунов, О. М. Музичук, К. В. Пивоваров, О. Г. Середа, А. О. Собакарь, В. В. Сокуренко, С. В. Шестак, М.І. Шутов, О. Г. Ярема. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових здобутків, вчені фактично поза своєю увагою залишили проблемні питання актуальних особливостей контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом.

Мета і завдання дослідження

Мета статті полягає в тому, щоб визначити актуальні особливості контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом. Для досягнення вказаної мети необхідно вирішити такі завдання: сформулювати авторське визначення поняття автомобільного транспорту; встановити сутність контролю у сфері пасажирських перевезень автомобільним транспортом; проаналізувати окремі актуальні особливості контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що автором на основі широкого міждисциплінарного осмислення досліджуваної проблематики було вперше у вітчизняній адміністративно-правовій думці опрацьовано крізь призму врахування актуальних цифрових, економічних та інших сучасних викликів для суспільства і держави окремі особливості контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом.

Виклад основного матеріалу

Важливим у контексті дослідження є встановлення змісту таких ключових категорій, як автомобільний транспорт, перевезення пасажирів автомобільним транспортом, контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, які здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом тощо.

Так, автомобільний транспорт - це вид транспорту, що використовується для перевезення за допомогою автомобілів пасажирів і вантажів дорогами загального користування або спеціальними шляхами. Автомобільний транспорт є невід'ємною частиною транспортної системи будь-якої країни та відіграє важливу роль у забезпеченні економіки й повсякденного життя суспільства. Основними характеристиками автомобільного транспорту є висока мобільність, що дозволяє

транспортним засобам пересуватися різними маршрутами, включно з важкодоступними районами, куди інші види транспорту не можуть дістатися. Завдяки своїй гнучкості автомобільний транспорт легко адаптується до змін попиту на перевезення, оскільки маршрути можна змінювати в залежності від потреб. Цей вид транспорту також відзначається швидкістю, особливо з урахуванням середніх та коротких відстаней, що робить його більш оперативним, незалежним від погодних умов порівняно із залізничним або водним транспортом [2, с. 9].

Важливою перевагою автомобільного транспорту є можливість здійснювати перевезення за принципом «від дверей до дверей», що забезпечує високий рівень зручності для пасажирів. Крім того, він потребує менших інвестицій в інфраструктуру порівняно із залізничним чи авіаційним транспортом. Автомобільний транспорт також має широке застосування: його використовують як для коротких поїздок у межах міста, так і для міжнародних перевезень на великі відстані.

Транспортні засоби, що використовуються для перевезення пасажирів, повинні відповідати вимогам безпеки та комфорту. Перевізник зобов'язаний забезпечити належний технічний стан автомобіля, наявність необхідних ліцензій та страховки, а також кваліфікованих водіїв, які дотримуються правил дорожнього руху [3].

Так, перевезення пасажирів автомобільним транспортом – це комплексний процес, який включає планування, організацію та забезпечення безпеки під час руху з дотриманням чинних нормативних вимог та стандартів якості послуг.

Контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, які здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом, є важливою складовою державного регулювання транспортної галузі. Цей контроль спрямований на забезпечення безпеки пасажирів, якості надання послуг, дотримання норм і стандартів законодавства, що регулює діяльність у сфері перевезень. Його метою є запобігання можливим порушенням та забезпечення належного рівня обслуговування пасажирів [4, с. 108].

Контроль у сфері пасажирських перевезень автомобільним транспортом являє собою систему заходів, спрямованих на перевірку відповідності діяльності перевізників вимогам законодавства, технічним стандартам і нормам. Основними завданнями цього контролю є забезпечення безпеки пасажирів під час перевезень, відповідності стану транспортних засобів технічним вимогам, дотримання перевізниками ліцензійних умов, попередження та виявлення порушень у сфері перевезень, а також дотримання екологічних стандартів і технічних вимог, пов'язаних із використанням транспортних засобів.

Особливістю контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, які здійснюють перевезення пасажирів, є його специфічне нормативно-правове регулювання. Основним нормативно-правовим актом, що регулює цю діяльність, є Закон України «Про автомобільний транспорт». Окрім цього дана діяльність регламентується рядом підзаконних актів, що встановлюють вимоги до ліцензування, технічного стану транспортних засобів, безпеки руху та інших аспектів, які впливають на перевезення пасажирів [5].

Ще однією особливістю є те, що контроль за діяльністю перевізників здійснюється як у формі планових, так і позапланових перевірок. Планові перевірки проводяться регулярно для перевірки технічного стану транспортних засобів, наявності відповідної документації та дотримання ліцензійних умов. Позапланові перевірки можуть проводитися у випадку скарг на діяльність перевізника або виявлення порушень. Крім того, важливим є контроль за станом здоров'я водіїв та проходження ними медичних оглядів, особливо це стосується водіїв, що здійснюють міжнародні перевезення [6].

Автомобільний транспорт повинен відповідати санітарним і технічним вимогам. Це включає не тільки технічний огляд транспортних засобів, але й відповідність екологічним стандартам щодо викидів шкідливих речовин. Контролюючі органи перевіряють не тільки технічний стан транспортних засобів, а й санітарний стан салонів автобусів або маршрутних таксі для забезпечення комфортних і безпечних умов перевезення пасажирів.

За порушення встановлених норм і вимог суб'єкти господарювання можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності. Це може включати штрафи, призупинення або анулювання ліцензій, а також інші види санкцій. Контроль також спрямований на боротьбу з нелегальними перевізниками, які здійснюють пасажирські перевезення без відповідних дозволів та ліцензій, що загрожує безпеці пасажирів [7, с. 15].

Застосування сучасних технологій, таких як GPS-моніторинг, значно підвищує ефективність контролю за діяльністю перевізників. Державні органи можуть у режимі реального часу відстежувати маршрути, швидкість руху транспортних засобів, а також дотримання графіків роботи водіїв. Це сприяє попередженню порушень і підвищує загальний рівень безпеки на дорогах.

Актуальною особливістю є цифровізація в транспортній галузі, що також стосується системи контролю. Впровадження цифрових платформ для ліцензування, електронних баз даних транспортних засобів і перевізників, а також поява автоматизованих систем контролю за безпекою на дорогах дозволяють суттєво підвищити ефективність контролюючих заходів. Наприклад, використання телеметричних систем дозволяє в реальному часі відстежувати технічний стан транспортних засобів, їх маршрути та час перебування на маршруті. Це забезпечує не тільки контроль за дотриманням розкладів та маршрутів, а й сприяє попередженню аварійних ситуацій, оскільки інформація про несправності може бути оперативно передана відповідним службам для вжиття заходів.

Особливістю контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом, також є спрямованість на дотримання екологічних стандартів. У світлі сучасних вимог щодо зниження викидів шкідливих речовин і боротьби з кліматичними змінами перевізники повинні відповідати екологічним нормам, встановленим як на національному рівні, так і в рамках міжнародних угод. Використання застарілих транспортних засобів, які не відповідають сучасним вимогам до викидів, може призвести до штрафів або заборони на експлуатацію таких транспортних засобів. У цьому контексті впровадження електричних або гібридних транспортних засобів стає все більш актуальним [8, с. 285].

Зростаюча роль технологій в організації перевезень також сприяє підвищенню рівня комфорту для пасажирів. У перспективі автоматизація маршрутів, впровадження самокерованих транспортних засобів та розвиток інтелектуальних транспортних систем можуть стати реальністю і для пасажирських перевезень. Це потребує створення нових форм контролю, що відповідатимуть новим умовам організації транспортного процесу. Державні органи контролю мають адаптуватися до цих змін, впроваджуючи нові підходи до перевірки та моніторингу безпеки транспортних засобів і обслуговування пасажирів [9, с. 26].

Таким чином, контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом, є багатовимірним процесом, що включає як технічні, так і організаційні, правові, екологічні та соціальні аспекти. Удосконалення механізмів контролю, впровадження новітніх технологій і підвищення відповідальності перевізників сприяють поліпшенню якості послуг, забезпеченню безпеки пасажирів та сталого розвитку транспортної системи в цілому.

З огляду на важливість державного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють пасажирські перевезення автомобільним транспортом, у контексті виокремлення відповідних особливостей необхідно звернути увагу на превентивні заходи, які допомагають попередити порушення та аварійні ситуації. Такими заходами можуть бути регулярні тренінги для водіїв, оновлення знань щодо правил дорожнього руху, поведінки в екстрених ситуаціях та особливостей роботи з пасажирами. Це сприяє не лише підвищенню рівня безпеки, але й поліпшенню якості обслуговування, що є важливим елементом підтримання конкурентоспроможності на ринку перевезень.

Слід також звернути увагу на таку особливість, що в умовах швидкого технологічного розвитку з'являються нові форми перевезень, такі як каршеринг, перевезення на вимогу через мобільні додатки (Uber, Bolt та інші),

а також мікроперевезення. Хоча такі форми організації перевезень дозволяють пасажирам зручніше планувати свої поїздки, вони також створюють нові виклики для контролюючих органів, оскільки ці перевезення не завжди підпадають під традиційне нормативне регулювання. Держава має адаптувати нормативно-правову базу до нових умов, щоб забезпечити контроль за якістю та безпекою таких послуг. Це може включати ліцензування операторів цифрових платформ, стандартизацію вимог до транспортних засобів, що використовуються для таких послуг, і перевірку кваліфікації водіїв [10].

Висновки

Таким чином, у межах даної статті було зазначено, що контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють пасажирські перевезення автомобільним транспортом, є багатогранною та складною системою, яка включає численні аспекти - від технічних вимог до транспортних засобів до соціальних і екологічних стандартів. Розвиток цієї системи, впровадження нових технологій і посилення міжнародної співпраці дозволять підвищити якість транспортних послуг, забезпечити безпеку пасажирів та створити стійку й конкурентоспроможну транспортну систему в Україні.

Наголошено, що одним із найважливіших аспектів контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, що здійснюють перевезення пасажирів автомобільним транспортом, є спрямованість на забезпечення безпеки перевезень, оскільки автомобільний транспорт є одним із найбільш ризикованих видів транспорту. Регулярні технічні огляди транспортних засобів, контроль за режимом праці та відпочинку водіїв, дотримання правил дорожнього руху і технічних стандартів є основними елементами цієї системи. Посилення уваги до безпеки дозволяє мінімізувати кількість дорожньо-транспортних пригод і знижує ризики для пасажирів.

Акцентовано увагу на тому, що, окрім традиційних методів контролю, важливу роль у підвищенні його ефективності відіграє впровадження новітніх технологій. Використання автоматизованих систем моніторингу, GPS, телеметрії та цифрових платформ у ході контролю технічного стану транспортних засобів значно підвищує рівень прозорості та швидкості реагування на можливі порушення. Сучасні технології дозволяють не лише здійснювати контроль у реальному часі, але й запобігати можливим проблемам, забезпечуючи оперативне втручання.

Зазначено, що особливу роль у підвищенні якості перевезень відіграють превентивні заходи, зокрема навчання водіїв, регулярні тренінги щодо дотримання безпеки на дорогах і етичних стандартів спілкування з пасажирами. Це не лише покращує технічну сторону питання, але й підвищує культуру обслуговування пасажирів. Крім того, не менш важливий зворотний зв'язок від пасажирів, у тому числі з використанням системи скарг і пропозицій, що сприяє оперативному виявленню проблемних аспектів і підвищенню якості послуг.

Встановлено, що оновлення нормативної бази є важливим елементом ефективної системи контролю. Технологічний розвиток та поява нових форм пасажирських перевезень (каршеринг, цифрові платформи) вимагають регулярного перегляду чинних нормативно-правових актів і адаптації їх до нових умов ринку. Це дозволяє забезпечити актуальність контролю і зберегти баланс між забезпеченням безпеки та розвитком нових технологій у транспортній галузі.

Література

1. Швидка Т. І. Економічна конкуренція: сучасний стан законодавчого забезпечення та перспективи його модернізації : монографія. Харків : Право, 2020. 376 с.

2. Сабанська О. В. Пакет мобільності Європейського Союзу та його вплив на українських автомобільних перевізників // Наукове забезпечення розвитку автомобільного транспорту та його інтеграції до європейської транспортної системи : збірка матеріалів науково-практичної конференції. Київ: ДП «ДержавтотрансНДІпроект», 2020. С. 8-13.

3. Аналіз регуляторного впливу до проєкту наказу Міністерства інфраструктури України «Про затвердження Порядку підтвердження професійної компетентності водіїв транспортних засобів для надання послуг

з перевезення пасажирів і вантажів» // Міністерство розвитку громад та територій України: сайт. URL: https://mtu.gov.ua/documents/.

4. Пантась О. В. Державне регулювання у сфері транспорту. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 106-113.

5. Про затвердження Порядку проведення рейдових перевірок (перевірок на дорозі): Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2006 р. № 1567. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1567-2006-%D0%BF#Text.

6. Деякі питання проведення перевірок органів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 р. № 361. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-2017-%D0%BF#Text.

7. Дідик Н. І. Кейс заняття на тему «Адміністративна відповідальність та провадження у справах про адміністративні правопорушення». Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 83 с.

8. Правове регулювання відносин в сфері довкілля в Європейському союзі та в Україні // За заг. ред. к.е.н. В. Г. Дідика. Київ, 2007. 579 с.

9. Кунда Н. Т. Цифровізація як пріоритет міжнародних автоперевізників // Збірник матеріалів міжнародної науково-технічної конференції «інтелектуальні технології управління транспортними процесами» 17–18 листопада 2020 р. Харків, 2020. С. 25-28.

10. Шумило М. Праця на онлайн-платформах (Uber, Uklon, Bolt, Glovo, Raketa etc.): трудові vs цивільні відносини. *Юридична газета*. 2022. URL: https://yur-gazeta.com/publications/practice/trudove-pravo/pracya-na-onlaynplatformah-uber-uklon-bolt-glovo-raketa-etc-trudovi-vs-civilni-vidnosini-.html.

ACTUAL FEATURES OF CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES CARRYING OUT PASSENGER TRANSPORTATION BY ROAD TRANSPORT

The article states that the control over the activities of business entities engaged in passenger transportation by road is a multifaceted and complex system that includes numerous aspects - from technical requirements for vehicles to social and environmental standards. The development of this system, the introduction of new technologies and the strengthening of international cooperation will allow to improve the quality of transport services, ensure passenger safety and create a sustainable and competitive transport system in Ukraine.

It is emphasized that, in addition to traditional control methods, the introduction of new technologies plays an important role in increasing its effectiveness. The use of automated monitoring systems, GPS, telemetry and digital platforms during the control of the technical condition of vehicles significantly increases the level of transparency and speed of response to possible violations. Modern technologies allow not only to carry out control in real time, but also to prevent possible problems, ensuring prompt intervention.

It is noted that a special role in improving the quality of transportation is played by preventive measures, in particular driver training, regular training on road safety and ethical standards of communication with passengers. This not only improves the technical side of the issue, but also increases the culture of passenger service. In addition, feedback from passengers is no less important, including using the complaints and suggestions system, which contributes to the prompt identification of problematic aspects and improving the quality of services. It has been established that updating the regulatory framework is an important element of an effective control system. Technological development and the emergence of new forms of passenger transportation (car sharing, digital platforms) require regular revision of existing regulatory and legal acts and their adaptation to new market conditions. This allows ensuring the relevance of control and maintaining a balance between ensuring safety and the development of new technologies in the transport industry.

Key words: actual features, control over the activities of business entities, passenger transportation by road transport, administrative and legal support.